

گنجینه آموزش و پرورش چهارمحال و بختیاری

قاسم فتاحی

سرگروه تاریخ استان چهارمحال و بختیاری

مقدمه

یکی از بخش‌های قابل تعمق فرهنگ مردم «چهارمحال و بختیاری» فعالیت‌های عمده ایشان در زمینه تأسیس مراکز آموزشی در طول تاریخ پرشکوه گذشته‌شان می‌باشد که در آن‌ها علاوه بر توجه به اصول فرهنگی و تربیتی «ایرانی» و «اسلامی» به فراگیری دانش‌های روز نیز عنایت می‌شده است. اماکن بنیادگذارده شده توسط علاقه‌مندان به فرهنگ ریشه‌دار این مرز و بوم در اعتقادات دینی و مذهبی «اسلامی» و «شیعی» به صورت مکتب‌خانه‌های ثابت موجود در بسیاری از روستاها و شهرهای ناحیه «چهارمحال» و مکتب‌خانه‌های سیار عشایری در سردسیر و گرمسیر ناحیه «بختیاری» و همچنین راه‌اندازی «مدرسه علمیه امامیه شهرکرد (دهکرد)» که به عنوان مرکزی مقدماتی جهت تحصیلات عالی علوم دینی و مذهبی از اواسط دوره «قاجاریه» به بعد به منظور جهت‌دهی استعدادها و نوجوانان و جوانان «چهارمحالی و بختیاری» به شمار می‌آمده است. از اواخر دوره «قاجاریه» به بعد به دنبال گسترش تأسیس مدارس ملی و به تاسی از «دارالفنون»، در شهرهای بزرگ فرهنگی ایران نظیر «تهران، اصفهان، تبریز، شیراز، مشهد، بوشهر و ...» با حمایت بزرگان منطقه، مقدمات راه‌اندازی مدارس ملی در ناحیه «چهارمحال» نیز فراهم گردید که نتیجه آن، بنیان‌گذاری مؤسسات آموزشی چون «مدرسه هنرستان شهاب اورجن (بروجن)» به سرمایه و حمایت «حاج سلطان علی شهاب السلطنه بختیاری، «مدرسه (دبستان) بختیاری دهکرد (شهرکرد)» به سرمایه و حمایت هیئت خوانین «بختیاری» و گروهی از مالکین «دهکردی (شهرکردی)»، «مدرسه (دبستان) سعادت قهفرخ (فرخ‌شهر)» به سرمایه و حمایت «حاج علی مدنی قهفرخی» و «مدرسه (دبستان) جعفریه جونقون (جونقان)» به سرمایه و حمایت «جعفر قلی‌خان سردار اسعد سوم بختیاری» می‌باشد.

مدارسی که ماحصل فعالیت‌های علمی و آموزشی آن‌ها تربیت دانش‌آموزان آن روزگار به عنوان دانشمندان فردا بوده است.

با عنایت به این مهم و نیز توجه وافر به آنکه هر چیز را تاریخ و سرگذشتی است و حفظ دست‌آوردهای گذشته کاری بسیار عظیم و قابل ستایش، این بار «فرهنگیان چهارمحال و بختیاری» برای زنده نگه‌داشتن یاد فرهنگ دیروز، تاریخ را در قالبی نوربخته و به عنوان «گنجینه آموزش و پرورش» به جست‌وجو در گذشته تعلیم و تربیت پرداخته‌اند زیرا اعتقاد یافته‌اند: «موزه‌ها آینه روشن‌گرند/ گاهی از آینه هم روشن‌ترند/ مو به مو گویند با ما رازها/ آنچه را رفتست از آغازها/ لب خموشانی که در این محضرند/ هر یک از صدها زبان گویند»

بنابراین می‌توان گفت «گنجینه آموزش و پرورش چهارمحال و بختیاری» براساس رسالت فرهنگی تاریخی خود به منظور حفظ دستاوردهای ارزشمند گذشتگان و حفظ نام نیک بزرگانی که در راه تعلیم و تربیت فرزندان این دیار از بذل هستی مادی و معنوی خویش دریغ نورزیده‌اند تأسیس گردیده است.

تأسیس موزه

به پیشنهاد «عباس قنبری عدیوی» و با حمایت‌های همه‌جانبه مسئولین و کارشناسان «اداره کل آموزش و پرورش چهارمحال و بختیاری» به خصوص «اکبر سعیدی گراغانی» مدیر کل (ریاست) وقت این اداره کل، از ابتدای شهریور ماه سال ۱۳۸۲ هـ ش فعالیت جهت راه‌اندازی «گنجینه آموزش و پرورش» و تعلیم و تربیت با آثاری از دوره «قاجاریه» به بعد با مدیریت «گنجینه»، «بابک زمانی‌پور» آغاز گردید.

بر همین اساس با پیگیری‌های انجام شده، فضای قدیمی «دبستان شش کلاسه دخترانه سمیه (ششم بهمن) شهرکرد» به واسطه قدمت چهل ساله (تا آن هنگام) و بهره‌مندی از محیطی مصفا از سوی «اداره آموزش و پرورش ناحیه یک شهرستان شهرکرد» در اختیار گرفته شد تا پس از انجام زیرساخت‌های تعمیراتی به نحو مطلوب جهت اولین اقدام در زمینه حفظ میراث بر جای مانده از دهه‌های متمادی شور و تلاش فرهنگیان و دانش‌آموزان آماده‌سازی گردد.

ناشدنی تلقی می‌شده است:

«سندهایی که در گنجینه ماست
نشان قدمت و پیشینه ماست
منقش بر همین اوراق کهنه
نقوش دفتر و دستینه ماست
از این پرونده‌های خاک خورده
چه اسراری که اندر سینه ماست
کهن میراث خود را پاس داریم
که فخر آتی و پاربینه ماست»

فضای قدیمی اولیه «گنجینه» واقع در «دبستان سمیه (ششم بهمن) شهرکرد» دارای وسعتی بالغ بر دو هزار متر مربع اعیانی بود که بازدیدکنندگان در بدو ورود به آن با محوطه‌ای زیبا از حیث ساختار فضای سبز روبه‌رو می‌شدند. محیطی مصفا تزئین یافته با دو عدد شیر سنگی از شهر «نافج» گذشت زمان و فرهنگ کهن منطقه و زنگ‌های مربوط به مدارس قدیمی به یاد دوباره ساعات درس و تفریح که آرامش خاصی را در اذهان زنده می‌نمود.

گنجینه
آموزش و پرورش
چهارمحال و
بختیاری «بر اساس
رسالت فرهنگی
تاریخی خود
به منظور حفظ
دستاورد‌های
ارزشمند
گذشتگان و
حفظ نام نیک
بزرگانی که در
راه تعلیم و تربیت
فرزندان این
دیار از بذل
هستی مادی و
معنوی خویش
در بغ نورزیده‌اند
تأسیس گردیده
است

از سال ۱۳۸۵ به منظور بازسازی اصولی فضای براساس نیازهای موزه‌ای و نمایشگاهی و بر مبنای شیوه‌های معماری «ایرانی - اسلامی» و مقاوم‌سازی در برابر حوادث غیرمترقبه با عنایت به استفاده مستمر دانش‌آموزان و فرهنگیان از این محل، «گنجینه» به فضای جدید در مجاورت «تالار فرهنگ آموزش و پرورش» واقع در «بلوار فارابی، خیابان مولوی شرقی شهرکرد» انتقال یافته و در کنار حفظ روند توسعه کمی و کیفی «گنجینه» از هنگام افتتاح رسمی به بعد، به یمن حمایت‌های همه‌جانبه «مدیران کل آموزش و پرورش استان» و دیگر همکاران فرهنگی شاغل و بازنشسته، دانش‌آموزان علاقه‌مند و سایر دوستدارانش رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است.

بخش‌های موزه

دیدارکنندگان از «گنجینه» در حال حاضر با ده

«گنجینه آموزش و پرورش» در سال ۱۳۸۲ به صورت رسمی گشایش یافت.

«گنجینه آموزش و پرورش چهارمحال و بختیاری» از آن هنگام تاکنون بر آن است تا به مثابه چشم‌اندازی از نحوه فعالیت‌های مختلف «اداره کل آموزش و پرورش استان» و چنانچه مصداقی از «گذشته چراغ راه آینده»، عبرت‌آموزی از آنچه انجام شده و الگوپذیری جهت نسل‌های آتی از نکات صحیح قدیمی عمل نماید و به گونه‌ای اساسی به تحولات عمیق ساختاری در نظام تعلیم و تربیت «ایرانی - اسلامی» صورت عینی ببخشد. باشد که مانند اندوخته گذشتگان و چنانچه گنجی ز پیشینیان برای بهره‌مندی آیندگان به کار آید. زیرا اعتقاد فراوان به حفظ این بخش از حافظه تاریخی برای مدیریت گنجینه همواره وظیفه‌ای فراموش

بخش مختلف که در آن‌ها اسناد، تصاویر و اشیای مرتبط با گذشتهٔ تعلیم و تربیت قرار یافته‌اند بدین شرح آشنایی پیدا می‌کنند:

۱. تصاویر و زندگی‌نامهٔ مشاهیر، بزرگان و مدیران «آموزش و پرورش استان» از دورهٔ «قاجاریه» تا روزگار حاضر.

۲. نمایش نمودهای تمدنی مربوط به فعالیت‌های گذشتهٔ تعلیم و تربیت در سطح منطقه.

۳. اولین کتابخانهٔ عمومی کتاب‌های درسی «ایران» که به همت بخش‌های مختلف زیر مجموعهٔ ادارهٔ کل، علاقه‌مندان به فرهنگ و هنر، فرهنگیان و دانش‌آموزان «چهارمحال و بختیاری» راه‌اندازی گردیده و قدیمی‌ترین کتاب درسی موجود در آن مربوط به سال ۱۳۰۷ می‌باشد. این کتابخانه امکان بررسی تطبیقی مفاهیم متون آموزشی در طی سالیان مختلف در جهت محققین فراهم می‌آورد و در حال حاضر در برگیرندهٔ بیش از دو هزار جلد کتاب مربوط به مقاطع و پایه‌های مختلف تحصیلی می‌باشد.

۴. کتابخانهٔ تعلیم و تربیت: که حافظ کتاب‌های مختلف مربوط به این موضوع از روزگار گذشته تا به امروز می‌باشد.

۵. اسناد و مدارک: که امکان دسترسی علاقه‌مندان به اسناد و مدارک به نمایش درآمده در کل مجموعه را فراهم می‌آورد و علاقه‌مندان با پرداخت هزینه‌های مربوطه، می‌توانند نسخه‌ای از مدارک مورد نیاز خود را دریافت نمایند.

۶. تعلیم و تربیت در دورهٔ «قاجاریه»: در این قسمت علاوه بر ارائهٔ نمونه‌ای از تصاویر مکتب‌خانه‌های قدیمی، تصاویر مربوط به مشاهیر و بزرگان «چهارمحال و بختیاری» و وقایع تاریخی گذشتهٔ منطقه از دورهٔ «قاجاریه» در معرض نمایش قرار داده شده است و بر این اساس می‌توان با تصاویر و مشخصات مدارس دورهٔ «قاجاریه» در سطح «چهارمحال و بختیاری» چون «شهاب اورجن (بروجن)، بختیاری دهکرد (شهر کرد)، سعادت و سنایی قهفرخ (فرخ‌شهر) و جعفریهٔ جونقون (جونقان)» آشنا گردید.

۷. «آموزش و پرورش»

در دورهٔ «پهلوی اول» (۱۳۲۰-۱۳۰۴ هـ. ش /

۱۳۶۱-۱۳۴۴ هـ. ق / ۱۹۴۲-

۱۹۲۵ م): در این قسمت

علاوه بر معرفی چهره‌های

شاخص «آموزش و پرورش»،

نمونه‌هایی از آثار معلمین

آن ایام در معرض بهره‌گیری

علاقه‌مندان قرار گرفته است.

۸. «آموزش و پرورش» در

دورهٔ پهلوی دوم (۱۳۵۷-۱۳۲۰ هـ. ش / ۱۳۹۹-۱۳۶۱ هـ. ق / ۱۹۷۹-۱۹۴۲).

در این بخش یادمان‌های اقدامات و فعالیت‌های «سپاهیان دانش» و معلمین روزگار مذکور، تصاویر دانش‌آموزان و اسناد مربوط به نقش ایشان و فرهنگیان منطقه در سقوط «دولت پهلوی دوم» و پیروزی «انقلاب اسلامی» جهت بهره‌گیری بازدیدکنندگان آماده گردیده است.

۹. «آموزش و پرورش» در دورهٔ «انقلاب اسلامی» (۱۳۵۸ هـ. ش / ۱۴۰۰ هـ. ق / ۱۹۷۹ م به بعد): «آموزش و پرورش» و «دفاع مقدس»، معرفی معلمین و دانش‌آموزان «بسیجی» و شهید و نمایش مفاهیم فرهنگی مربوط به سه دههٔ گذشتهٔ «آموزش و پرورش استان» از جمله قسمت‌های مختلفی است که در این بخش بازدیدکنندگان با آن آشنایی می‌یابند.

۱۰. نمایش دستاوردهای فرهنگی و تمدنی گذشته: در این بخش علاقه‌مندان با نمونه‌های مختلف ابزارهای دیداری - شنیداری مرتبط با آموزش در سطح منطقه و نیز دیگر اشیاء اهدایی قدیمی آشنایی می‌یابند که شامل قسمت‌های معرفی وسایل و شیوه‌های چاپ و نگارش، انواع «قرآن‌های» خطی و چاپی درسی، وسایل روشنایی قدیمی، کتاب‌های معلمین مؤلف و ... از دورهٔ «قاجاریه» تا روزگار حاضر می‌باشد.

قدیمی‌ترین شیء به نمایش درآمده «گنجینه» در کنار بیش از دو هزار عدد اشیاء مختلف فرهنگی، تاریخی مرتبط با پیشینهٔ تعلیم و تربیت، پیه‌سوز فلزی مربوط به اواسط دورهٔ «قاجاریه» می‌باشد که در کنار مجموعه وسایل سنتی دیگر دارای جلوه‌ای ویژه می‌باشد.

به واسطهٔ ویژگی‌های خاص این فضای فرهنگی در سال ۱۳۸۳ از سوی مؤسسهٔ «یکوم» در «ایران»، «گنجینه» به عنوان موزهٔ برگزیدهٔ ملی و در سال ۱۳۸۷ از طرف نمایندگی «سازمان بونسکو» واجد شرایط ثبت در «فهرست موزه‌های برتر آسیا» معرفی گردید.

